

Musiikin tekemisen käytännöt tutkimisen kohteina, keinoina ja tuloksina

Tämänkertaisessa *Triossa* kukoistaa ilahduttavan laaja musiikinlajien ja -tyylien kirjo: nykymusiikki ja romantiikan ajan musiikki, kokeellinen musiikkiteatteri, kansanmusiikki, pop-musiikki ja jazz-fuusio. Musiikin tekemisen tavoista ovat esillä säveltäminen, pianon, viulun, harmonikan, saksofonin ja syntetisaattorien soittaminen, laulaminen sekä laulunopiskelu ja -opetus.

Numeron kolme vertaisarvioitua artikkelia edustavat *Trion* ydinaluetta – kirjoittajat ovat muusikoita ja/tai musiikkikasvattajia, jotka tutkivat omaa käytäntöään, taiteellisia tai pedagogisia prosesseja. Lähestymistavoiltaan keskenään erilaiset ja eri tutkimuskentillä eri keskusteluihin osallistuvat artikkelit osoittavat jälleen kerran, miten monin tavoin musiikin tekemisen käytännöt voivat toimia paitsi tutkimuskohteina myös tutkimisen tapoina ja tuloksina. Teorian ja käytännön suhteet näytettyvät artikkeleissa niin ikään moninaisina, monen suuntaisina, toisiaan ruokkivina, jopa samaksi sulautuvina.

Säveltäjä Miika Hyytiäisen artikkeli ”Composing anti-acousmatically: an autoethnography” käsittelee autoetnografisella otteella hänen musiikkiteatteriteoksensa *Žižek Says!* luomisprosessia. Filosofi Slavoj Žižekin ja Kapteeni käskee -leikin innoittama teos on sävelletty puhuvalle harmonikansoittajalle ja laulavalle saksofonistille. Artikkelin päätarkoituksena on esitellä anti-akusmaattisen säveltämisen prosessi. Hyytiäinen pohjustaa ja selittää tämän konseptinsa suhteessa akusmaattiseen estetiikkaan ja post-akusmaattisiin käytäntöihin. Anti-akusmaattinen säveltäminen tunnustaa ja samalla haastaa akusmaattisen estetiikan ohjaamalla yleisön huomion tarkoituksellisesti kohti äänilähdettä. Toisin kuin monet digitaalisen median alueella toimivat post-akusmaattiset käytännöt, anti-akusmaattinen sävellys toimii myös analogisissa tekniikoissa. *Žižek Says!* -teoksessaan Hyytiäinen on tutkinut näiden tekniikoiden mahdollisuuksia. Autoetnografia kertoo, kuinka ne toimivat teoksen vatsastapuhumista ja Kapteeni käskee -leikkiä muistuttavissa teatterillisissä akteissa, saksofonistin esittämässä lauluosassa ja esiintyjien kehojen lähes intiimissä lähekkäisyydessä.

Hyytiäisen tutkimuksessa äänen filosofia ja estetiikka – akusmaattisuuden, post-akusmaattisuuden ja anti-akusmaattisuuden teoreettinen tarkastelu – kietoutuu erottamattomasti säveltämisen ja esityksen valmistamisen prosessiin kaikkine käytännön kysymyksineen. Filosofia on myös sävellyksen materiaalia. Autoetnografialle ominaisesti Hyytiäinen kirjoittaa prosessia näkyviin muun muassa työpäiväkirjoitein. Artikkelinä näyttää, miten säveltäminen tällaisena alusta alkaen autoetnografisena tutkimusprosessina stimuloi luovuutta. Säveltäjän itselleen asettama tehtävä poiketa vallitsevasta akusmaattisesta estetiikasta kyseenalaisti säveltämisen vakiin-

tuneita hierarkioita, esimerkiksi käsityksiä esittäjästä ja lauluäänestä. Lopulta se teki esittäjän toimijuuden entistä näkyvämmäksi. Hyytiäisen taiteellisesta tutkimuksesta välittyikin instituutioita kriittisesti uudistava eetos.

Taiteellista tutkimusta edustaa myös Pilvi Järvelän artikkeli ”Jos talonpojalla olisi ollut piano – pelimannimusiikin estetiikka pianistin ilmaisun laajentajana”. Järvelä kertoo siinä vuonna 2023 soittamastaan konsertista ja sen valmistamisprosessista, jossa hän työskenteli pelimannimusiikkiin perehtyneen viulistin kanssa. Prosessissa hän tutki, miten pelimanniviulistin tyyliin pohjautuvia soittamisen tapoja on mahdollista hyödyntää pianoilmaisussa. Artikkelitekee näin näkyväksi kansanmusiikkia soittavan pianistin työtapaa, jossa jonkin toisen soittimen kansanomaista tyyliä ja estetiikkaa siirretään pianolle. Tässä riittää tutkittavaa, koska pianoa ei perinteisesti ole mielletty kansansoittimeksi ja sen laajemmalla käytöllä kansanmusiikkisyhteisöissä on lyhyt historia. Artikkeliin on linkitetty videonäytteitä tutkimuksen kohteena olleesta konsertista. Niiden avulla voi tutustua Järvelän artikkelissaan käsittelemiin taiteellisen tutkimuksen tuloksiin myös soivassa muodossa.

Järvelä löysi tutkimuksessaan käytännön soittoteknisiä ratkaisuja, miten erilaisia kansanomaisen viulunsoiton tyylipiirteitä on mahdollista toteuttaa pianolla. Työskentelytapa ei rajoittunut yksityiskohtiin, vaan artikkeli osoittaa kiinnostavasti, miten sen avulla ilmaisu laajenee kohti kokonaisvaltaista tapaa ilmentää kansanmusiikin estetiikkaa pianolla. Järvelän tavoitteena onkin ollut avata pelimannimusiikin estetiikkaa ja sen sovellusmahdollisuuksia kaikille pianisteille. Tutkimuksessa kehitellyillä pelimannimusiikin estetiikkaan ja kuulonvaraisuuteen pohjautuvilla työskentelytavoilla on sovellusmahdollisuuksia musisoinnissa laajemminkin.

Myös numeron kolmas artikkeli, Elina P. Arlinin, Katri Liiran ja Marja-Leena Juntusen ”Opiskelijoiden kokemuksia mieli-keho-yhteyttä tukevista harjoituksista osana pop/jazz-laulun opiskelua musiikkikorkeakoulussa” kiinnittyy musisoinnin käytäntöihin. Tutkimuksen tarve on noussut tutkija-opettajien opetustyöstä: pyrkimyksestä kehittää pop/jazz-laulunopetusta varsinkin ilmaisun osalta. Artikkelissa raportoidaan kokeilevaa tapaustutkimusta, jossa opiskelijoita ohjattiin käyttämään mieli-keho-yhteyttä tukevia harjoitteita sisältävää äänitettä osana itsenäistä lauluharjoitteluaan. Tutkija-opettajien valmistaman äänitteen keskeiset osatekijät olivat keskittyminen (tietoinen läsnäolo), kehotietoisuus ja minäpuhe (KKM). Taideyliopiston Sibelius-Akatemiassa toteutettuun tutkimukseen osallistui kahdeksan maisteriopiskelijaa, joiden kokemukset dokumentoitiin oppimispäiväkirjojen ja kohdennetun ryhmähaastattelun keinoin. Aineisto analysoitiin laadullista sisällönanalyysiä ja tutkijatriangulaatiota hyödyntäen.

Vaikka kirjoittajat toteavat tutkimuksen luotettavuutta rajoittavan pienen otoksen ja yhden oppilaitoksen kontekstin, tulokset olivat lupaavia. Opiskelijoiden vastaukset osoittivat, että kehotietoisuus, keskittyminen ja minäpuhe kietoutuvat tiiviisti yhteen kokemuksellisessa kokonaisuudessa. KKM-harjoittelu lisäsi opiskelijoiden kehotietoisuutta, tuki keskittymistä myös laullisissa tehtävissä sekä auttoi tun-

nistamaan ja säätelemään negatiivista minäpuhetta. Tämä vahvisti heidän itseluotamustaan, lisäsi tietoisien läsnäolon kokemusta ja suuntasi sisäistä puhetta myönteisemmäksi. Harjoittelu auttoi lisäksi rauhoittumaan, vähentämään jännitystä ja kiinnittämään huomiota kehon tuntemuksiin. Tutkimus, jonka antia esitellään myös opiskelijoiden omin sanoin päiväkirja- ja haastattelusitaateissa, korostaa tulokseen kehollisten menetelmien merkitystä laulajien koulutuksessa. Se avaa jatkotutkimuksen mahdollisuuksia ilmiön tarkastelulle paitsi laajemmalla aineistolla myös esimerkiksi suhteessa esiintymisjännitykseen ja esiintymistilanteisiin.

Artikkelien lisäksi tässä numerossa julkaistaan kaksi *lectio praecursoriaa*. Visa-Pekka Mertanen luotasi ja kokeili taiteellisessa tohtorintutkinnossaan jazz-syntetisaattori-improvisaatioiden luovia mahdollisuuksia. Johanna Talasniemen musiikin kulttuurihistoriaa ja elämäkerrallisia menetelmiä soveltavan väitöskirjan aiheena puolestaan oli sopraano Aulikki Rautawaaran konserttiura Jean Sibeliuksen laulujen esittäjänä vuosina 1927–1957.

Toivotan kaikille *Trion* lukijoille antoisia hetkiä tämän monipuolisen ja -äänisen lukupaketin parissa.

Helsingissä 17.12.2025

Laura Wahlfors